

Vázlatok a költészet forrásvidékein

Néhány (f)irkalap Nagy László Képes Krónikájából

Nyúlhat a virág

0. A költészet forrásvidékein

A jelen fejezet hármasszoros kötöttségű. Egyrészt a Nagy László-i életmű sajátosságainak feltárására irányuló korábbi munkáim sorát folytatja (VASS: 1990., 1991. stb.), másrészt a verbális és képi összetevőkből felépített kommunikátumok tipológiai sajátosságaival kapcsolatban PETŐFI nyomán (PETŐFI: 2001.) felújított itteni vizsgálataimhoz kötődik, harmadrészt pedig új kutatási (rész)területet ígér.

1. Nagy László Képes Krónikájáról és megközelítésmódjáról

Ezen új terület kutatási objektumai (f)irkalapok Nagy László *Kísérlet a bánat ellen* című (Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1980.) „gyönyörűséges Képes Krónika”-jából. A kötetet a költő özvegye, Szécsi Margit állította össze, s összesen 215 füzetlapot tartalmaz *verscímcímekkel* vagy csupán *rajz, szöveges rajz* stb. megjelöléssel. (Lásd még a 2. fejezetben a 0.4. alatt.)

Vázlatok, változatok, firkák. Alkalmassint szinte a priori gondolat(fosztlány)ok, töredék gondolatok vagy nagyobb egységek (közel) egyidejű verbális és vizuális reprezentációi, -variánsai. Amilyeneket Netti(nike) digitális irkáiban vagy könyvtári könyvek szármáfűles margóin láthatsz, olykor a vizsgadolgozatok pecsétes piszkozatívein is. „Ha valaki végiglapozza ránk maradt spirálos füzetait – írja Csoóri Sándor –: a versek, a műfordítások műhelynaplóit, a javított, az összefirkált kéziratlapok tömkelegét (...) egy újfajta napló titkaiba pillanthat bele. Egy metaforikus naplóéba, amely szinte képszerszerűen eleveníti meg a versért folyó, változatos napi küzdelmeket” (CSOÓRI: 1980b. 5).

A „képes krónika” a költészet forrásvidékeire kalauzolja az olvasót. Bővizű, termékeny, de szinte földérintetlen tájak. A kéziratlapok, a tények elfogulatlan elemzése és egybevetése betekintést nyújthat az ’alkotás grammatikájá’-ba, legalább abban a sávban, amelyet az adatok kifarcelláznak. Az eszközeink persze nem tökéletesek, ez azonban legfeljebb csak részlegesen zavarhatja a terepmunkát. Ha működik az anyagmegmaradás törvénye, működik a gondolat-megmaradásé is, a praxis és a teória pedig jóváírják a mérleget.

A művek általában mint az alkotási folyamat eredményei kerülnek az olvasó, az elemző diák vagy a kutató asztalára. A ’késztermék’ strukturáltsága, kiegyensúlyozottsága, szimmetriái gyakran elfedik a „versért folyó, változatos napi küzdelmek” processzusát, fogantatásuk, kihordásuk és megszületésük mozzanatait. Pedig az interpretatív kom-

munikatív akció sem ér véget akkor, amikor a befogadó behajtja a verset, és visszateszi a könyvet a polcra.

A (f)irkalapok ebben a procedurális megközelítésben bizonyosan kommunikátumok(nak tekinthetők).

2. Hét vers és vázlatok

Itt összesen hét verset választottam ki Nagy László életművéből, amelyekhez (f)irkalap vagy (f)irkalapok társulnak. Ezek a gyűjteményes kötetbeli (NAGY: 1988.) sorrendjükben a következők: *Lehetőségek* (439), *Gábiel* (459), *Új évszak jön* (509), *Verseim verse* (551), *Elhúllt bolondok nyomán* (552), *Balassi Bálint lázbeszéde* (555) és *A geszterekhez* (631).

Vázlataik együttesében mindegyik multimediális kommunikátum. A verbális és képi összetevőből felépített alkotások PETŐFITől kidolgozott tipológiai keretében az (1) / 'Kp + Vb' altípusba tartoz(ná)nak (lásd a *Bevezetésben* az 1. táblázat második sorát), ahová például Kondor Béla illusztrált versei is. Az altípus jellemzőit lásd a 3. fejezetben az 1. alatt.

A füzetlapok verbális nyelvi anyagát adott esetben releváns részleteiben, máskor teljes egészében (esetleg csak egy-egy fölöslegesnek tűnő vagy ismétlődő rész elhagyásával) igyekszem lejegyezni, majd vázlatosan kommentálni. A lejegyzés célja a kézírásos verbális elemek, egységek láthatóvá-olvashatóvá tétele (e helyütt 'nagyítás'-a is). A szövegűség érdekében célszerű néhány egyszerű jelölést bevezetni a kinyomtatott (végleges) változat vehikulumával nagyjából megfeleltethető chirografikus szövegűhely(ek)en / variáns(ok)on / részlet(ek)en. A folyamatosan írt szövegűszelvények sorrendje általában jól nyomon követhető, az áthúzások, betoldások stb. kronológiai sorrendjével kapcsolatban azonban – topológiai adottságaik és jellegük alapján – inkább csak feltételezéseink lehetnek. A véglegessel megegyező verbális nyelvi elemeket e fejezet alapszedés-típusával azonos karakterekkel szedtem, a kisebb eltéréseket az alapszedés-típus *kurzíválásával* jelöltem, a végleges változatban nem szereplő elemek megkülönböztetésére pedig *más betűkészlet szolgál kurzív* szedéssel. Szükség esetén a szövegváltozatokat görög kisbetűkkel, a sorváltozatokat pedig sorszámuk felső indexelésével („”) is elkülönítettem. Amikor az adatokat egymáshoz rendelve táblázatban közlöm, a versek vehikulumuma a soremelések miatt kismértékben eltér a nyomtatott (gyűjteményes kötetbeli) formájuktól. A jelölések¹ a következők:

- „*...*”: inkább csak valószínűsített vagy valószínűsíthető verbális elem(ek);
- „*?*: rekonstruálhatatlan(nak), kibetűzhetetlen(nak) (tűnő) verbális elem(ek);
- „...<”: beszúrt / betoldott, olvasható verbális elem(ek) vagy javítás(ok);
- „?<”: beszúrt / betoldott, nem olvasható(nak látszó) verbális elem(ek);
- „<...>”: (vízszintesen) áthúzott vagy fölülírt, olvasható verbális elem(ek);
- „<?>”: áthúzott vagy fölülírt, nem olvasható(nak látszó) verbális elem(ek).

2.1. A – HAT/-HET hatóköréről (Lehetőségek)

A *Lehetőségek* a *Medvezsoltár* című ciklus (1967 – 1973.) egyik darabja. Kézírásos változatait, 1973-ból, lásd az 1. ábrán (NAGY: 1980b. 146).